

Invertebrats que requereixen mesures de conservació a Catalunya

Modificació 1 – Heteròpters

Actualització de fitxes:

Orthotylus gemmae; *Polytoxus siculus*;
Solenoxyphus lepidus; *Vibertiola cinerea*.

Addició d'una nova espècie:

Orthotylus siuranus.

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Barcelona, juny del 2010

Espècie i nom comú

***Orthotylus (Pinocapsus) gemmae* Gessé & Goula, 2003**

Taxonomia

Hemiptera, Heteroptera, Miridae, Orthotylinae.

Categoria i criteris de la UICN

Vulnerable.

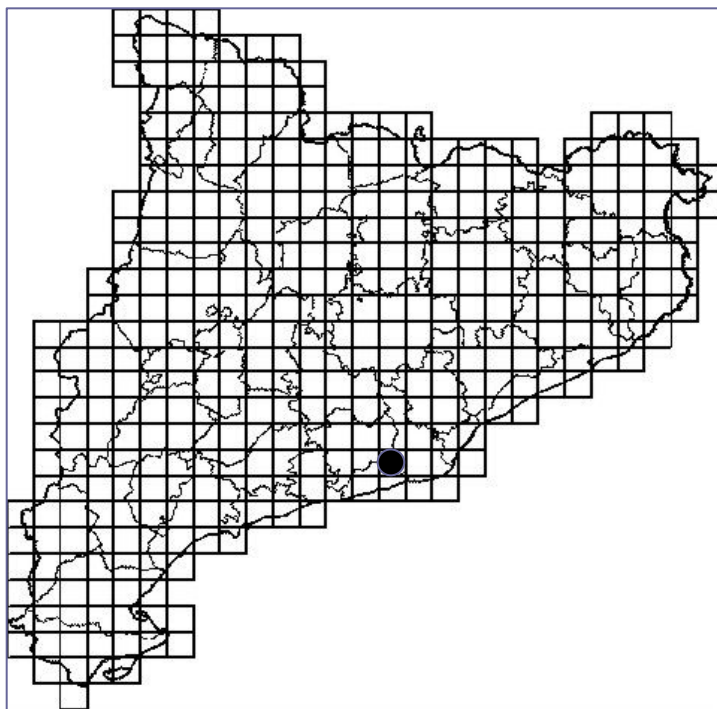
D2.

Categoria del Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades

Vulnerable D.

Àrea de distribució

Fins fa poc, es tractava d'un endemisme català, conegut únicament pel material tipus que es va recol·lectar al massís de Garraf (UTM 31TDF07), però recentment s'ha trobat també a Navarra.

Hàbitat i biologia

S'ha trobat sempre al mes d'abril, en estat adult, en un petit bosquet d'alzinar litoral amb boix (*Quercetum ilicis viburnetosum lantanae*). Viu sobre *Juniperus phoenicia*.

Pressions i amenaces

La petitíssima àrea de distribució està inclosa en el Parc Natural del Garraf. Tot i això, l'alzinar on viu és una comunitat gairebé relict a la zona, i la principal amenaça són els incendis. D'altra banda, la planta hoste, *J. phoenicea*, es troba escampada per bon tros del territori, però mai no hi és gaire abundant, de manera que no es garanteix que *O. gemmae* s'hi hagi instal·lat. Cal remarcar que *J. phoenicea* es regenera malament després dels

incendis, i que aquest creixement lent contribueix a fer que n'hi hagi pocs exemplars.

Mesures de conservació

La conservació d'aquesta espècie està estretament vinculada a la conservació de l'hàbitat que li dona recer, l'alzinar litoral amb boix, i particularment la planta hoste on viu.

Per a conservar aquest hàbitat, cal informar les autoritats competents en l'àrea del Parc Natural del Garraf de l'existència d'aquesta espècie perquè tinguin especial cura en la preservació d'aquest petit alzinar, la desaparició del qual comportaria la d'*O. gemmae*.

Protecció actual

Cap.

Bibliografia

GESSÉ, F.; GOULA, M. 2003. *Orthotylus (Pinocapsus) gemmae* n. sp., nueva especie de la fauna ibérica (*Heteroptera, Miridae, Orthotylinae*). *Bol. Asoc. Esp. Ent.*, 27(1-4): 137-147.

PAGOLA-CARTE, S.; ZABALEGUI, I. 2007. Nuevos e interesantes registros de Miridae (Hemiptera: Heteroptera) en el País Vasco (norte de la Península Ibérica). *Heteropterus Rev. Entomol.*, 7 (1): 33-56.

RIBES, J.; SERRA, A. & GOULA, M. 2004. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona. 128 p.

Autor

Francesc Gessé, Marta Goula i Jordi Ribes.

Espècie i nom comú

***Polytoxus siculus* (A. Costa, 1842)**

(= *Acanthothorax siculus* A. Costa, 1842)

Taxonomia

Hemiptera, *Heteroptera*, *Reduviidae*, *Reduviinae*.

Categoria i criteris de la UICN

Vulnerable.

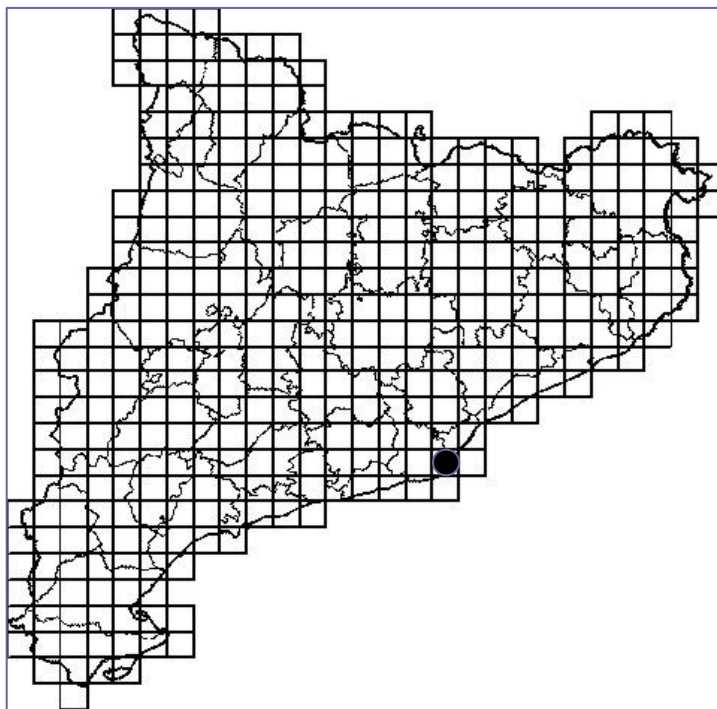
D2.

Categoria del Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades

Vulnerable D.

Àrea de distribució

Citat d'Egipte, Grècia, Croàcia, Itàlia i Catalunya, on es coneix per un exemplar trobat a la platja del Prat de Llobregat (Barcelona, UTM 31TDF27). Tot i haver prospectat moltes altres localitats del litoral mediterrani, no s'ha retrobat. Probablement s'hagi extingit.

Hàbitat i biologia

Les espècies de *Polytoxus*, com molts altres *Reduviidae*, solen ser insectes oportunistes. No obstant això, algunes mostren unes determinades apetències pel que fa a les zones de refugi i aguit. És el cas de l'espècimen trobat a Catalunya: s'ha recol·lectat sobre *Thymelaea hirsuta* de la zona de dunes de la platja.

Pressions i amenaces

Destrucció de l'hàbitat que ocupa. Està sotmesa amb gran intensitat a tots els factors d'amenaça típics del litoral mediterrani —molts, d'origen antròpic—, als

quals s'afegeixen el desviament del curs del riu Llobregat i l'ampliació de l'Aeroport del Prat.

Mesures de conservació

Les mesures que cal aplicar estan directament relacionades amb els factors que incideixen negativament sobre les zones que constitueixen l'hàbitat que ocupa. Així, es recomana restaurar l'entorn danyat, eliminant els elements estranys a l'ecosistema d'una manera tal com restes d'enderrocs i altres que redueixen la qualitat general d'aquest ecosistema; delimitar zones d'aquest ecosistema que quedin completament excloses de tota pressió humana, de manera que quedi preservat i hi hagi les condicions òptimes perquè hi pugui créixer l'espècie.

Protecció actual

Libro rojo de los invertebrados de España i, actualment en preparació, l'*Atlas de los invertebrados de España*.

Bibliografia

- DISPONS, P. & STICHEL, W. 1959. Familia *Reduviidae* Latreille (Hemiptera, Heteroptera). In: STICHEL, W. *Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen II. Europa (Hemiptera Heteroptera Europae)*. Stichel. Berlín-Hermsdorf, p. 81-185
- PUTSHKOV, P. V. & PUTSHKOV, V. G. 1996. Family *Reduviidae* Latreille, 1807 - assassin bugs. In: AUKEMA, B. & RIEGER, C. [ed.]. *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Netherl. Entom. Soc.*, 2: 148-265.
- RIBES, J. 1961. Contribución al estudio de los *Reduviidae* de Cataluña I. *Misc. Zool.*, 1(4): 57-73.
- RIBES, J.; SERRA, A. & GOULA, M. 2004. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institut d'Estudis Catalans. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona. 128 p.
- VERDÚ J. R. & GALANTE, E. (ed). 2006. *Libro rojo de los invertebrados de España*. Ministerio de Medio Ambiente. Dirección General para la Biodiversidad. Madrid.
-

Autor

Marta Goula, Jordi Ribes i Eva Ribes.

Espècie i nom comú

***Solenoxyphus lepidus* Puton, 1874**

Solenoxyphus minor Wagner, 1969

Taxonomia

Hemiptera, Heteroptera, Miridae, Phyllinae.

Categoria i criteris de la UICN

Vulnerable.

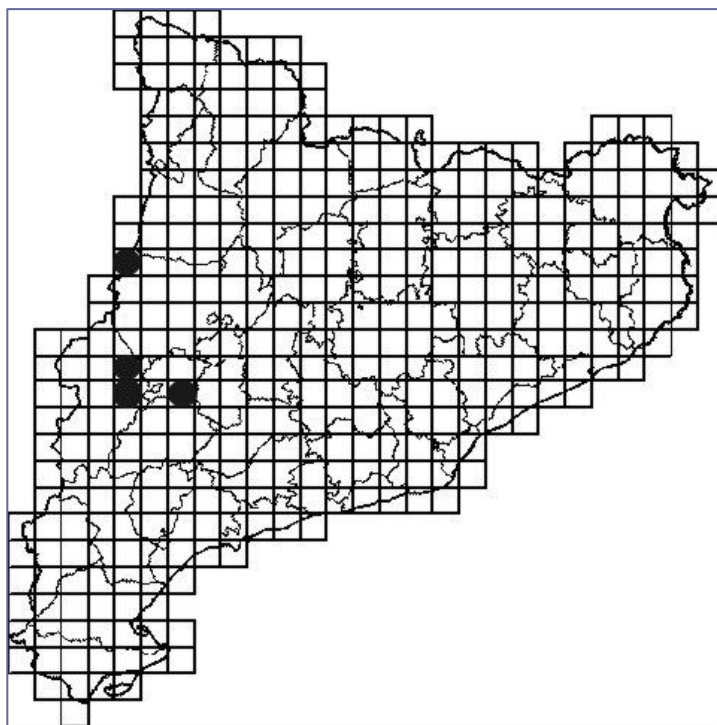
D2.

Categoria del Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades

Vulnerable D.

Àrea de distribució

És un element d'àmplia dispersió geogràfica dins de la zona mediterràneo-centreasiàtica, des d'Algèria fins a la Xina. A Catalunya s'ha localitzat a la província de Lleida, prop de la capital (31TCG01), a la timoneda d'Alfés (UTM 31TCG00), Albatàrrec (31TCG05) i a Arbeca (UTM 31TCG20). També hi ha citacions de la Retuerta de Pina de Ebro (província de Saragossa, UTM 30TYL09) i de Biasteri-Laguardia (província d'Àlaba, UTM 30TWN3303)

Hàbitat i biologia

Viu en biòtops xèrics sobre *Camphorosma monspeliaca*, *Suaeda* sp. i *Artemisia herba-alba*. És rara i s'ha observat cohabitant en la mateixa planta amb el seu congènere *Solenoxyphus major* (Wagner, 1969), on aquest resulta comú.

Pressions i amenaces

Els factors d'amenaça deriven de l'escassa extensió de les localitats espanyoles, que les converteix en zones aïllades en un entorn de característiques diferents, determinades per l'ús agrícola.

En el cas de la timoneda d'Alfés, s'hi afegeix l'amenaça de la freqüentació de la zona, generada principalment per activitats esportives motoritzades i per les derivades de l'activitat del Reial Aeri Club Lleida. A Arbeca, l'hàbitat correspon a una zona agrícola contigua a la població, amb parcel·les abandonades i marges no tocats des de fa temps, que en qualsevol moment poden patir alguna transformació per eixamplament de camins o reutilització del sòl. Aquesta pot ser també la situació en les localitats prop de Lleida o a Albatàrrec.

Mesures de conservació

Preservar-ne l'hàbitat. La zona de la timoneda d'Alfés ja està inclosa en el Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya, i, per tant, el que cal és promoure la potenciació, millora o correcció de les normes de conservació ja existents. A Arbeca, informar a les autoritats pertinents de l'existència d'aquest organisme per tal de protegir el seu hàbitat.

Protecció actual

Pla Especial d'Alfés (Departament de Medi Ambient, 1998), com a integrant de la Xarxa d'Espais d'Interès Natural de Catalunya, i que per als artròpodes ja té la protecció estricta del solífug *Gluvia dorsalis* i el coleòpter *Cincidella germanica*. Inclosa al *Libro rojo de los invertebrados de España* i, actualment en preparació, l'*Atlas de los invertebrados de España*.

Bibliografia

- DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT. 1998. *Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge d'Alfés*. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Patrimoni Natural i del Medi Físic. 91 p.
- GOULA, M. & RIBES, J. 1995. Lista de especies de los *Miridae* de Cataluña (*Insecta, Heteroptera*). *Bol. Asoc. Esp. Ent.*, 19 (1-2): 175-217.
- KERZHNER, I. M. & JOSIFOV, M. 1999. *Miridae* Hahn, 1833. In: AUKEMA, B. & RIEGER, C. [ed.]. *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region*. *Netherl. Entom. Soc.*, 3: 1-576.
- KONSTANTINOV, F. V. 2008. Review of *Solenoxyphus* Reuter, 1875 (Heteroptera: Miridae: Phylinae). *American Museum Novitates*, 3607: 1- 44.
- RIBES, J.; BLASCO-ZUMETA, J. & RIBES, E. 1997. *Heteroptera* de un sabinar de *Juniperus thurifera* en Los Monegros, Zaragoza. *Monografías SEA*, 2: 1-127.
- RIBES, J.; SERRA, A. & GOULA, M. 2004. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institut d'Estudis Catalans. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona. 128 p.
- WAGNER, E. 1969. Die Gattung *Solenoxyphus* Reuter, 1875 (*Hemiptera, Heteroptera, Miridae*). *Reichenbachia*, 12: 73-81.
- WAGNER, E. 1975. Die *Miridae* Hahn, 1831 des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (*Hemiptera, Heteroptera*). 4. Entom. Abhand. Herausg. Staat. Mus. Tierkd. Dresden. 40, suppl.: I-II + 1-483.
- VERDÚ J. R. & GALANTE, E. (ed). 2006. *Libro rojo de los invertebrados de España*. Ministerio de Medio Ambiente. Dirección General para la Biodiversidad. Madrid.
-

Autor

Marta Goula, Jordi Ribes i Eva Ribes.

Espècie i nom comú

***Vibertiola cinerea* (Horváth, 1907)**

Taxonomia

Hemiptera, Heteroptera, Reduviidae, Harpactorinae.

Categoria i criteris de la UICN

Vulnerable.

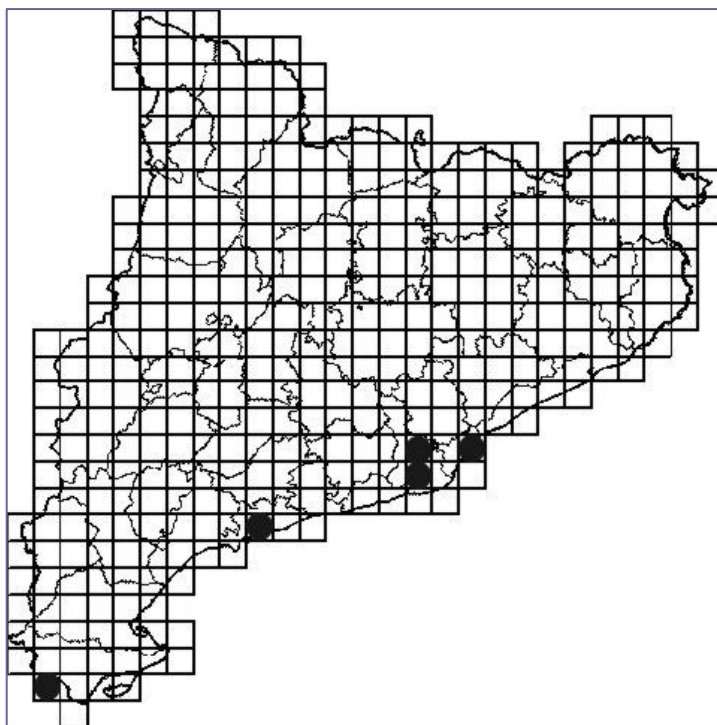
D2.

Categoria del Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades

Vulnerable D.

Àrea de distribució

Holomediterrània restringida. Es coneix d'Algèria, d'Egipte (incloent-hi el Sinaí), del Iemen, de l'illa de Sicília i a Catalunya. A Barcelona hi ha citacions del Parc de Collserola (prop del barri de Canyelles de la ciutat de Barcelona, UTM 31TDF38), de Valldoreix, UTM 31TDF18, tot i que ja no existeix l'hàbitat en el qual es va trobar), del Papiol (UTM 31TDF18), del Parc Natural del Garraf (Bruguers, UTM 31TDF17) i de Sant Climent de Llobregat (UTM 31TDF17), en tots els casos a la Serralada Litoral Catalana, prop de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. A Tarragona s'ha localitzat a la urbanització Sant Ramon (UTM 31TCF55) i a la Foia d'Ulldecona (UTM 31TBE79).

Hàbitat i biologia

Viu entre les fulles basals de l'albellatge (*Hyparrhenia hirta* (L.)), gramínia característica dels prats secs. Aquesta gramínia serveix a l'espècie per a camuflar-se i aguaritar les preses, ja que la silueta i coloració de l'insecte mimetitzen extraordinàriament l'aspecte del seu hoste.

Vibertiola cinerea és un depredador polígraf de tot tipus de preses que pugui

dominar. Se n'ha estudiat el cicle en captivitat. Les preses subministrades han estat principalment mosques del vinagre, erugues de papallona i grills. Espècie amb una sola generació anual. Els adults es troben des del març fins a l'octubre. Les nimfes de l'estadi I es troben a partir del juny; les dels últims estadis són capaços d'hivernar.

Pressions i amenaces

Àrea de distribució molt restringida (Serralada Litoral Catalana). Els prats sabanoides d'albellatge (*Hyparrhenia hirta* (L.)) són molt vulnerables, ja que estan situats en àrees molt freqüentades i que han sofert una important regressió des dels anys cinquanta fins avui, ja sigui per la pèrdua de les activitats agrícoles i ramaderes o per la normal successió vegetal cap a la comunitat clímax en l'àrea litoral mediterrània, l'alzinar mediterrani. A més a més, els prats secs són molt vulnerables als incendis. S'ha pogut comprovar que l'albellatge desapareix quan es produeixen moviments de terres, per exemple per eixamplament de vies de comunicació.

Mesures de conservació

La conservació de l'espècie està estretament vinculada a la conservació de l'hàbitat que li dona recer, el prat sabanoide d'albellatge. Per a conservar aquests prats és necessari incentivar la continuïtat del prat sec amb activitats de pastura, evitar la reforestació de les àrees que ocupa i promoure l'educació ambiental i la difusió dels valors naturalístics del prat sec, de manera que el públic els vagi acceptant progressivament.

Protecció actual

Libro rojo de los invertebrados de España.

Bibliografia

- PUTSHKOV, P. V. & PUTSHKOV, V. G. 1996. Family *Reduviidae* Latreille, 1807 - assassin bugs. In: AUKEMA, B. & RIEGER, C. [ed.]. *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Netherl. Entom. Soc.*, 2: 148-265.
- RIBES, E.; GOULA, M. & MATEOS, E. 2000. Els heteròpters de Collserola (*Insecta, Heteroptera*). In: LLIMONA, F.; ESPELTA, J. M.; GUIX, J. C.; MATEOS, E. & RODRÍGUEZ-TEIJEIRO, J. D. [ed.]. *I Jornades sobre la Recerca en els Sistemes Naturals de Collserola: aplicacions a la gestió del Parc*. Patronat del Parc de Collserola: 57-63.
- RIBES, E. & RIBES, J. 2001. Clarícies sobre hemípters de la ciutat de Barcelona i voltants (*Heteroptera*). *Ses. Entom. ICHN-SCL*, 11 (1999): 109-128.
- RIBES, J.; SERRA, A. & GOULA, M. 2004. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institut d'Estudis Catalans. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona. 128 p.
- VERDÚ, J. R. & GALANTE, E. [ed.] 2006. *Libro rojo de los invertebrados de España*. Ministerio de Medio Ambiente. Dirección General para la Biodiversidad. Madrid.
-

Autor

Eva Ribes, Marta Goula i Jordi Ribes.

Espècie i nom comú

***Orthotylus (Orthotylus) siuranus* Wagner, 1964**

Taxonomia

Hemiptera, Heteroptera, Miridae, Orthotylinae

Categoria i criteris de la UICN

Vulnerable.

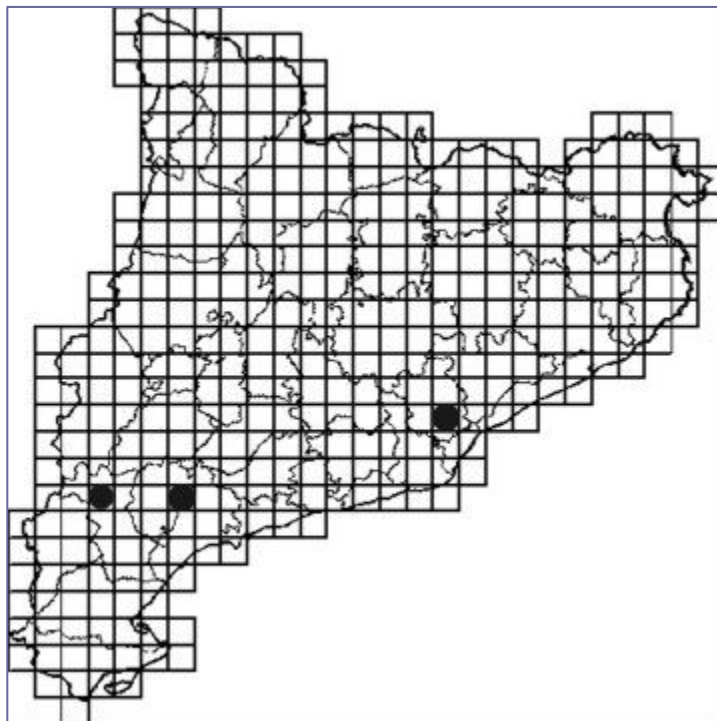
D2.

Categoria del Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades

Vulnerable D.

Àrea de distribució

Endemisme ibèric. Originalment descrit d'exemplars recol·lectats a Siurana de Prades (Priorat, UTM 31TCF26), es va trobar també a Cerdanyola del Vallès (Vallès Occidental, UTM 31TDF29), i més recentment a Flix (Ribera d'Ebre, UTM 31TBF96). Fora de l'àmbit català, s'ha capturat també a Navarra: (Miranda-Arga, Errotz), La Rioja (Haro) i País Basc (Amurrio, Mendigorria, Bastida, Iruaitz-Gauna, totes les localitats a la província d'Àlaba). Per tant, la distribució coneguda es restringeix a algunes localitats a l'entorn del riu Ebre, alguns dels seus afluents i, en un cas (localitat de Amurrio), a una altra conca adjacent no tributària de l'Ebre (capçalera del Nerbioi). La infructuosa recerca en salzes d'altres boscos de ribera catalans no pertanyents a la conca de l'Ebre sembla validar la seva àrea restringida.

Hàbitat i biologia

Les captures s'han fet sempre entre mitjans de maig i mitjans de juny, la qual cosa suggereix que el període de vida dels adults podria ser relativament curt (Pagola-Carte *et al.*, 2004). El seu hàbitat són els boscos de ribera de

l'associació fitosociològica *Salici purpureae-Populenea nigrae* Rivas-Martínez y Cantó en Rivas-Martínez, 1987, en estats de conservació variables. Igual que la majoria de la resta d'espècies de l'anomenat "grup de *virens*", aquesta mena de *Orthotylus* està estretament associada al gènere *Salix*, en particular als salzes de fulla estreta, entre els quals s'ha capturat a *S. alba*, *S. eleagnos* i *S. atrocinerea*. El cicle biològic segurament inclou una generació anual i la hibernació en estadi d'ou, com en altres espècies properes. Només s'han observat adults entre mitjans de maig i mitjans de juny. La seva dieta és molt probablement mixta zoofitòfaga.

Pressions i amenaces

En general, els boscos de ribera són hàbitats fràgils, que es poden veure amenaçats per les activitats agrícoles dels camps de conreu adjacents, o per altres activitats humanes. En algun cas la localitat és molt propera a nuclis urbans, i per tant la pressió urbanística la pot malmetre.

Mesures de conservació

La conservació d'aquesta espècie està estretament vinculada a la conservació de l'hàbitat que li dona recer, el bosc de ribera, i particularment la planta hoste on viu, els salzes.

Per a conservar aquest hàbitat, cal informar les autoritats competents per tal que vetllin per evitar-ne danys innecessaris i irreversibles. En cas de localitats periurbanes, advertir de la presència d'aquest interessant endemisme ibèric per tal d'incentivar la conservació d'aquell indret. En el cas de Flix, al tractar-se d'un espai protegit, n'hi hauria prou amb informar als gestors d'aquest espai de la presència de l'espècie.

Protecció actual

Libro rojo de los invertebrados de España (i actualment en preparació l'*Atlas de los invertebrados de España*)

Bibliografia

- GOULA, M.; RIBES, J. 1995. Lista de especies de los Miridae de Cataluña (Insecta, Heteroptera). *Boletín de la Asociación Española de Entomología*, Salamanca, 19 (1-2): 175-217.
- JIMÉNEZ, P. J.; RIBES, E.; RIBES, J. 2005. Dades addicionals sobre els hemípters terrestres de la Reserva Natural de Sebes i meandre de Flix i el seu entorn, Ribera d'Ebre (Heteroptera). *Sessió Conjunta d'Entomologia ICHN-SCL*, Barcelona, 13 [2003]: 51-60.
- PAGOLA-CARTE, S. 2009 [en premsa]. Chinchas míridos (Insecta: Hemiptera: Miridae) del humedal de Laku (Gazeo, Iruraitz-Gauna, Araba). *Estudios del Museo de Ciencias Naturales de Álava*, Vitoria-Gasteiz, 23.
- PAGOLA-CARTE, S.; RIBES, J. 2007. On some *Orthotylus* s. str. Fieber, 1858, from the Basque Country (Hemiptera, Heteroptera, Miridae). *Bulletin de la Société Entomologique de France*, Paris, 112 (1): 73-78.
- PAGOLA-CARTE, S.; ZABALEGUI, I.; RIBES, J. 2004. Some interesting Miridae (Hemiptera: Heteroptera) from the Basque Country. *Heteropterus Revista de Entomología*, Oiartzun, 4: 31-39.
- RIBES, E.; RIBES, J. 2001. Clarícies sobre hemípters de la ciutat de Barcelona i voltants (Heteroptera). *Sessió Conjunta d'Entomologia ICHN-SCL*,
-

-
- Barcelona, 11 [1999]: 109-128.
- RIBES, J.; RIBES, E. 2001. Lista de especies de Heteroptera del Parque de Collserola, Barcelona. *Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa*, Zaragoza, 29: 69-78.
- RIBES, J.; SERRA, A.; GOULA, M. 2004. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institució Catalana d'Història Natural i Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona. 128 pág.
- VERDÚ, J. R.; GALANTE, E. [eds.] 2006. Libro Rojo de los Invertebrados de España. Dirección General para la Biodiversidad. Ministerio de Medio Ambiente, Madrid. 411 pág.
- WAGNER, E. 1964. *Orthotylus siuranus* nov. spec., eine neue Miriden-Art aus Spanien. *Mitteilungen der Deutschen Entomologischen Gesellschaft*, Berlin, 23 (4): 63-65.
-

Autor

Santiago Pagola, Jordi Ribes i Marta Goula.
